

Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá

1842 - 1964

Inventář

EL NAD č.: 872

AP č.: 168

Petr Hubka, Kateřina Nová

Plasy 2007

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	8
III. Archivní charakteristika fondu	9
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	10
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	11

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	12
---	----

Inventární seznam	13
--------------------------	----

Tiráž	19
--------------	----

I. Vývoj původce fondu

Počátky školství v Plané (nade Mží) souvisejí se vznikem církevní katolické správy a lze je klást až do poloviny 14. století, kdy tato vesnice patřila cisterciáckému klášteru v Plasích a kdy se zde připomíná kostel a fara. O existenci parochiální školy však chybí jakékoliv doklady. Je možné, že obvod tehdejší předpokládané farní školy zahrnoval obvod přífařených vesnic, jenž nelze jednoznačně určit, patrně šlo ale o vesnice Planá, Nynice, Chotiná a Hromnice. V té době existovaly farní správy ještě v blízkém Kostelci a v nedalekých Čívicích, kde zřejmě rovněž existovaly středověké farní školy.

V Kostelci duchovní správa a pravděpodobně i škola zanikly za husitských válek. Po třicetileté válce byl obnoven pouze kostel, který jako filiální připadl pod správu plánské fary. Při obnoveném filiálním kostele znovu vznikla škola, zmiňuje se o ní ještě duchovenská fase tereziánského katastru (1713).

Také fara v Čívicích, ke které zřejmě příslušel Liblín s okolím, zanikla za husitských válek, nebyla však již obnovena a kostel se později stal filiálním k Plané. Se zánikem fary asi ukončila činnost i škola, kterou Čívici získaly opět nakrátko až po tereziánských a josefínských reformách (1785-1788).

Obsazování fary v Plané po husitských válkách máme doloženo v 16. století, kdy tato vesnice s okolím byla v držení Kolovratů, od nichž tento majetek přešel na Gryspeky. Za jejich patronátu byli dosazováni na faru dokonce i luteránští kněží. Po konfiskaci roku 1623 se dostává gryspekovský majetek zpět do vlastnictví plaského kláštera, který převzal i správu plánské fary. Z uvedených faktů lze předpokládat, že fungování duchovní správy mělo snad jen s dílčími přestávkami kontinuitu až do 17. století, z čehož by bylo možné usuzovat i na existenci zdejší školy. Po třicetileté válce byl plánský farní obvod jeden z největších v plzeňském vikariátu. Zahrnoval vesnice jižní části plaského panství, a to Planá, Břízsko (Dolní Bříza), Dobříč, Hromnice, Chotiná, Jarov, Kaceřov, Koryta, Kostelec, Nadryby, Nynice, Robčice, Žichlice, Česká (Německá) Bříza, a severozápadní část liblínského panství, a to Čívici a na pravém břehu řeky Berounky Liblín s osadami Žíkov a Olešná a Libštejn s blízkými rybárnami a mlýny (dnes okres Rokycany).

Tomuto rozsáhlému obvodu měla rovněž sloužit farní škola, snad proto byla nutná existence školy při filiálním kostele sv. Jiří v Kostelci, která zřejmě zajišťovala vzdělávací a náboženské povinnosti v jižní části plánské farnosti (Kostelec, Nadryby, Česká Bříza a Žichlice). V polovině 18. století, kdy dochází ke zvýšení počtu obyvatelstva a tedy i dětí, se rozdělují stávající farnosti na nové a menší. Roku 1753 je ustavena nová fara v Liblíně, ke které připadly i další vesnice na pravém břehu řeky Berounky. S novou farou zde vzniká i farní škola. Vesnice Břízsko a Robčice, poměrně vzdálené od sídla fary, si na své náklady zřizují v Břízsku kolem roku 1750 tzv. pokoutní školu, která zde neměla vlastní stavení, proto se záhy stěhuje do sousedních Čívic a po tereziánských školských reformách (asi 1785) se stala školou filiální. Za tři roky nato, protože ani v Čívicích neměla vlastní a odpovídající stavení, ji patronátní vrchnost - plaská správa náboženského fondu - přestěhovala do renesančního zámku v Kaceřově a povýšila ji na školu farní. Její školní obvod tvořily vesnice severní poloviny plánské farnosti: Břízsko, Robčice, Čívici, Kaceřov, Jarov, Dobříč a Koryta. Podle písemných pramenů z roku 1790 byla jednotřídní a navštěvovalo ji 117 dětí. V dalších letech prošla složitým vývojem (viz inventář k fondu školy v Čívicích). Ve 2. polovině 19. století se z ní vydělily samostatné školy v Břízsku, Korytech a Jarově a roku 1898 opustila zchátralý kaceřovský zámek a přešla do Čívic, kde pro ni místní školní rada pronajala potřebné místnosti a do roku 1901 dala postavit novou školní budovu.

V josefínských reformách byl ještě zmenšen plánský farní obvod o vesnici Česká (tehdy Německá) Bříza, která roku 1788 připadla k faře v Druztové. Z té doby již nemáme o existenci filiální školy v Kostelci žádné informace. Podle soupisu škol Plzeňského kraje z roku 1790 byla plánská farní škola jednotřídní a navštěvovalo ji 51 dětí. Z tohoto období (asi 1792) pochází i školní

budova, kde byla jedna třída a učitelský byt.

Nejstarší dochované písemnosti školy v Plané z roku 1842 vykazují, že do jednotřídky chodilo 117 dětí z Plané, Nynic, Kostelce, Nadryb, Chotíné a Žichlic (školní mládež z přífařené Hromnice navštěvovala farní školu v bližší Oboře). V následujících letech vlivem rozvoje těžby vitriolové břidlice v Hromnici a populačního růstu v okolních obcích se početní stav žáků prudce zvyšuje, takže již ve školním roce 1855-56 dosahuje čísla 180. Neúnosná situace jednotřídky se řeší roku 1857 převedením části žichlických dětí do hromnické prozatímní školy, která byla založena již roku 1853 pro děti zdejších horníků v tzv. Malé Hromnici. Po výstavbě nové budovy roku 1860 se tato stala řádnou farní školou a byl jí vymezen obvod tvořený obcemi Hromnice a Žichlice.

Úbytkem více jak 60 žichlických dětí vyazuje plánská škola ke konci roku 1861 jen 141 žáků, avšak tendence početního růstu nadále trvá. V následujících letech docházelo do školy kolem 150 dětí. Po roce 1870 usiluje obec Nadryby společně s Kostelcem o vytvoření vlastní školy. Zemská školní rada jejich žádosti vyhověla a roku 1873 ustavila novou obecnou školu v Nadrybech, do které měly chodit i děti z Kostelce. Zřejmě ale z důvodů zvýšených nákladů na výstavbu a provoz nové školy Kosteletčí ponechali své děti nadále na škole plánské, přestože byla o 2 km vzdálenější než nadrybská.

Vyčleněním Nadryb se plánský obvod zmenšil na čtyři vesnice, z nichž do obecné školy chodilo v dalších letech kolem 110 žáků. Na přelomu 70. a 80. let dochází k dalšímu výraznému nárůstu počtu školní mládeže, takže školu navštěvuje téměř 140 dětí. Z důvodů velkého množství žáků ve třídě byla rozhodnutím okresní školní rady od roku 1882 škola organizována jako dvoutrídni. V téže roce je zavedena výuka ženských ručních prací, kterou většinou zajišťovaly manželky řídících učitelů.

Obec Planá s kostelem, farou a školou byla zároveň jistým kulturně společenským centrem pro okolní obce. Důležitou roli zde sehrávali duchovní a učitelé. V Plané již od roku 1871 existoval záložní spolek. Ve stejné době se zakládají různé spolky a pořádají se hospodářské přednášky a další vzdělávací a kulturní akce. Od 80. let zde existoval spolek divadelních ochotníků, na jehož činnosti se učitelé vždy výrazně podíleli. Po roce 1885, kdy do Plané přišli 2 učitelé - hudebníci Václav Raus a Bohumil Skalický, se pravidelně pořádala pěvecko-hudební vystoupení, z jejichž výtěžků se pak zakupovaly pro školu pomůcky a jiné vybavení. K dalšímu vzdělávání dětí sloužila také nově založená žakovská knihovna, jež v roce 1891 obsahovala již 186 svazků. Vedle školních divadelních představení, která vlastně inspirovala založení ochotnického spolku, začíná škola v těchto letech s poznáváním kraje. Vždy šlo vesměs o návštěvu památných a významných míst do vzdálenosti 30 km od školy. Dětská divadelní představení i školní výlety se staly na další léta nedílnou součástí činnosti školy. Zavádění nových forem do výuky a výchovy se projevilo v založení ovocné školky roku 1894 a v pořádání výstav ručních prací, které se konaly v nepravidelných intervalech od roku 1893. Téhož roku je na škole poprvé prováděno očkování dětí, které se pak počátkem nového století stává pravidelným.

Na konci 19. století už přesahuje počet žáků ve škole v Plané číslo 160 a v roce 1904 vrcholí počtem 173 dětí. Obdobně jako před padesáti lety se situace řešila tak, že obec Chotíná, která usilovala již několik let o zřízení vlastní školy, svého záměru dosáhla. Zemská školní rada její žádosti vyhověla, když chotinská obec dala k dispozici starý hostinec, v němž začala roku 1905 výuka 70 žáků.

Na doporučení Okresní školní rady v Plzni byl při plánské škole zřízen roku 1905 polévkový fond, jehož úkolem bylo ze získaných prostředků zajistit vaření polévek v zimním období pro nejchudší žáky. Fond se však netěšil dlouhému životu. Po dvou letech existence ukončil z důvodu nezájmu obcí, ale i učitelstva svou činnost.

Z významných skutečností do 1. světové války je ještě třeba připomenout, že v roce 1908 se na plánské škole konala první schůze učitelů s rodiči, což byla první akce tohoto druhu na plzeňském okrese vůbec. V následujícím roce ve škole začíná tradice promítání světelných obrázků s vyprávěním, tzv. pohádkových večerů, jejichž obliba se nevytratila ani v meziválečných letech.

Redukce plánského školního obvodu v roce 1905 na tři vesnice znamenala snížení počtu žactva na 100. V souvislosti s likvidací těžby vitriolové břidlice na Hromnicku začíná mít počet dětí sestupnou tendenci a v roce 1914 vykazuje škola jen 90 dětí.

Události 1. světové války dolehly se všemi důsledky i na plánskou školu. Především se značně snížila docházka, neboť děti musely nahrazovat v hospodářství dospělé, kteří narukovali na frontu. Tvrdá úsporná opatření, provádění povinných sbírek, zhotovování dárků pro vojáky, nedostatek pomůcek a uhlí byly trvalou součástí válečného života školy. Ačkoliv žádný z vyučujících nemusel na frontu, jejich práce byla rozhodnutím nadřízených úřadů rozšířena o povinnosti organizovat válečné půjčky a provádět soupisy zásob. Od roku 1916 museli učitelé dozírat na provádění žňových prací, orby, osevu a čerpání zásob uhlí. Všechny tyto činnosti často vytrhovaly učitele z výuky. Kromě toho pro nedostatek uhlí musela být škola v zimním období na určitou dobu uzavřena.

Do konce 1. světové války je úbytek žactva pozvolný, ale po válce, kdy se už projevuje válečný populační propad, klesá počet dětí ve třídách v roce 1925 na šedesát. Po převedení kostelecké školní mládeže z Plané do Nadryb téhož roku dále poklesl a v roce 1927 navštěvuje školu jen 37 dětí. I když po tomto datu dochází k mírnému nárůstu, který vrcholí v roce 1935, kdy škola má 46 žáků, již nikdy nedosáhla předválečné úrovně.

Dosud užívaná školní budova, podle místní tradice pocházející z konce 18. století (1792), v níž byla původně jedna třída a byt pro učitele, už od poloviny 19. století nemohla stačit rostoucímu počtu žáků. Zřizováním nových škol v okolí se vždy na čas situaci podařilo vyřešit. Počátkem osmdesátých let bylo nutné školu rozšířit o druhou třídu, provést celkovou opravu a přistavět byt pro učitele. V roce 1882 byla škola rozšířena na dvoutřídní. Druhá třída musela být ale umístěna dočasně ve stavení čp. 4 „u Beránků“. Trvalo tři roky, než se podařilo místní školní radě získat pozemek na přístavbu druhé třídy a konečně roku 1885 ji uskutečnit. Pak uběhly další tři roky, než mohla být vybavena lavicemi. Přestože se prováděla pravidelná údržba, stáří budovy se začalo koncem století projevovat. Ještě roku 1896 byl do školy zaveden vodovod a roku 1904 byla opatřena hromosvodem. Stav budovy však již nevyhovoval hygienickým ani technickým požadavkům. Na tento fakt upozornil v roce 1913 okresní školní inspektor a žádal místní školní radu, aby situaci řešila. Válečná léta celou tuto záležitost odsunula. Ještě v roce 1918 byla do školy zavedena elektřina. O šest let později se znovu jedná o neudržitelném stavu školy a dalšího roku se dokonce musely provést nejnnutnější úpravy, aby se nezřítíl strop.

V roce 1925 došlo konečně ke komisionálnímu šetření o výstavbě nové školní budovy. Obce a místní školní rada byly zavázány zajistit rozpočet, místo a projekt stavby. Obec kostelecká odmítala na stavbu školy přispět, využila faktu, že již od roku 1873 měly její děti navštěvovat školu v bližších Nadrybech, a roku 1925 je tam převedla. V následujícím období se ale ve věci stavby nic nedělo, proto další komise v roce 1926 musela celou záležitost znovu rozhybat. Na jaře dalšího roku byl již připraven rozpočet, plány, podepsána kupní smlouva na pozemek a připravovalo se výběrové řízení. Pro nedostatek peněz se výstavba odkládala až do roku 1932, kdy se jí konečně podařilo dotáhnout do zdárného konce. V listopadu toho roku byla nová škola slavnostně otevřena. V novostavbě byly dvě učebny, byt pro řídícího učitele, školní kuchyňka i požadované hygienické zařízení.

Tato nová a na místní poměry výstavná budova však sloužila svému účelu pouze 32 let, aniž by byla plně využita její kapacita. Ve druhé polovině 30. let počet dětí navštěvujících tuto školu zase začíná klesat - až na třicet, proto je od roku 1936 škola zredukována na jednotřídní a tento stav přetrvává po celou dobu války.

V meziválečném období již nepočtená škola žije tradičně pestrým kulturním a společenským životem, pro veřejnost připravuje různá divadelní představení, dětské besídky a školní akademie. Školní mládež navštěvuje kino v Brásích a divadelní představení v Plzni. Pro děti se v obci hraje loutkové divadlo, konají se pohádkové večery s promítáním světelných obrazů. Ve třídách se instalují výstavky knih apod. Na školní výlety se jezdí do vzdálenějších míst, např. až do Prahy.

Místní učitelé zajišťují režii sokolských ochotníků a jinak se spolupodílejí na společenském životě obcí. Snahou učitelů bylo také zlepšit kontakt rodičů se školou, proto již roku 1932 navrhuje ustavit rodičovské sdružení. I když existence této instituce se nesečkala s pochopením, konala se setkání učitelů s rodiči pravidelně několikrát do roka. Nakonec se podařilo roku 1939 sdružení ustavit.

Od roku 1936 se na škole konají pravidelná cvičení civilní obrany. V prázdné třídě bylo roku 1938 zřízeno branné středisko, jehož velitelem se stal řídicí učitel.

Válečné období se z počátku dotklo školy nejen v povinné výuce němčiny, ale hlavně v úsporných opatřeních pro nedostatek papíru, uhlí apod. Po celou válku nadřízené úřady sledovaly plnění povinností školy ve sběru léčivých bylin a odpadových surovin. Zvláštností této instituce je, že v roce 1941 byla zde zřízena meteorologická stanice, jejíž činnost se uzavřela až roku 1950.

Výrazněji zasáhly okupační orgány do života zdejší školy až v roce 1942, kdy byl zatčen zastupující řídicí učitel Eduard Kalina, který čas do konce války strávil v koncentračním táboře.

Poslední školní válečný rok byl nejhorší. Zastupující řídicí učitel Karel Bárta byl totálně nasazen, od ledna do dubna 1945 se nevyučovalo, pouze správce školy dával dětem domácí úkoly. Zatím byla škola obsazena "národními hosty" (němečtí uprchlíci z východu). Jen v měsíci dubnu se mohlo učit, a to ještě ve staré škole.

Hned po osvobození Plzně americkou armádou jsou "národní hosté" vykázáni ze školy. Učitelé se vrací z totálního nasazení a koncentračního tábora. Celý týden se připravovala škola k výuce, která byla zahájena 17. května a ukončena v polovině července 1945.

První poválečný rok byl zahájen s 26 žáky a v dalších dvou letech, kdy se projevovaly důsledky válečných let a odchod obyvatel do pohraničí, se stav dětí snížil na 18. Situace školy vypadala spíše na její uzavření. Po roce 1948 došlo však k mírnému nárůstu a v padesátých letech škola vykazuje kolem 20 žáků. V roce 1959 bylo již jasné, že nebude trvat dlouho a dojde k jejímu zrušení.

K závěrečné etapě existence školy lze jen dodat, že i zde působilo sdružení rodičů a přátel školy, hrálo se loutkové divadlo, pořádaly se vánoční divadelní představení a divadelní zájezdy do Plzně, jeden dokonce do Národního divadla v Praze, a školní výlety s rodiči na atraktivní místa v Čechách. Prvomájové manifestace odbývaly děti v Žichlicích, v Třemošné nebo v Hromnici. V roce 1955 byla ustavena pionýrská organizace a každoročně se slavil Mezinárodní den dětí.

V září 1963 do školních lavic usedlo pouhých 10 žáků. Proto rozhodnutím ONV Plzeň-sever byla v roce 1964 škola s definitivní platností uzavřena a děti převedeny na přání rodičů do úplné ZDŠ ve Zručí.

Po dobu existence školy se v Plané vystřídalo množství učitelů, jejichž jména jsou známá v souvislém sledu až od roku 1814. Sociální postavení učitele před rokem 1870 lze odvozovat z jeho příjmů, které stanovovaly školní fáse. Po přeměně farních škol na obecné jsou již učitelské příjmy dány především předpisy státními. Např. v 80. letech byl plánský učitel zařazen do 4. třídy služného a náleželo mu 400 zl. s přídavkem 50 zl. Od roku 1882 má pro výuku v druhé třídě jednoho podřízeného s funkčním zařazením podučitel. Roku 1883 je učitel jmenován řídicím učitelem a podučitelské místo přeměněno roku 1897 na učitelské. V souvislosti s přeměnou obecné školy na národní byl v roce 1948 služební titul řídicího učitele změněn na ředitele.

Učitelé jako celek byli vždy výrazným kulturním a společenským činitelem v celém obvodu školy. Řada z nich zanechala výraznou stopu v místní historii, jako např. hudebníci Bohumil Skalický a Václav Raus, ochotníci František Batěk, Josef Faktora, Jaroslav Forejt a další. Svým vzděláním a vlivem přispívali k formování a obohacování kulturního a společenského života v Plané a okolí.

Pořadí známých učitelů:

1.	Karel Majer	kol. 1796
2.	Antonín Švarc	1814-1832
3.	Václav Vyslyšel	1832-1844
4.	Jan Dürschmied	1845-1863
5.	Josef Krchov	1863-1879

řídících učitelů (od roku 1883):

6.	František Batěk	1879-1887
7.	Bohumil Skalický	1887-1893
8.	Karel Skřivan	1893-1908
9.	Bedřich Štrunc	1908
10.	Jakub Šádek	1908-1909
11.	Hynek Ryba	1909-1918
12.	Josef Faktora	1918-1925
13.	Jaroslav Forejt (zastupující říd. učitele)	1925-1926
14.	Ladislav Spěváček	1926-1927
15.	Karel Hatina (roku 1927 zastupován Annou Pintovou)	1927-1932
16.	Josef Albl	1932-1933
17.	Vladimír Chalupný	1933-1934
18.	Rudolf Mora	1934-1935
19.	Eduard Kalina (v roce 1938 zastupován Jaroslavem Hynkem)	1935-1942
20.	Karel Bárta (v roce 1944-1945 zastupován Václavem Rozumem)	1942-1945
21.	Anna Juránková-Meinerová (v roce 1947 zastupována Jaroslavem Trojanem a Stanislavem Kovářkem)	1945-1948

ředitelů (od roku 1948):

22.	Stanislav Kovářík	1948-1950
23.	Václav Tobrman	1950-1955
24.	František Krejčí	1955-1964

II. Vývoj a dějiny fondu

Archivní fond Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá tvoří dochovaná písemná pozůstalost školy, která má své počátky snad až ve středověku. Jeho obsahem jsou ale písemnosti, které se uchovaly jen z posledních sto dvaceti let její existence. Nejstarší dochované písemnosti jsou tedy datovány rokem 1842 a jde o školní fasi, dalšími jsou vyvazovací výkaz z roku 1849 a část aktového materiálu zasahující ještě do období existence školy farní (před rokem 1870). Jak je patrné z pozdějších pramenů, existovaly tyto písemnosti původně ve větším množství, zřejmě se jim nevěnovala náležitá pozornost a k jejich částečné ztrátě docházelo záhy po vzniku a v průběhu dalších let nebo snad i později při stěhování do nové školní budovy v roce 1932.

Po roce 1870 se množství dochovaných písemností blíží k původnímu rozsahu. Od roku 1898 máme téměř souvislou řadu výkazů docházky a prospěchu, rokem 1876 s retrospektivním zápisem k roku 1873 začíná souvislá řada kronik. Pouze zápisy z učitelských konferencí jsou neúplné, začínají až rokem 1908 a oproti popisu spisovny z roku 1959, který provedl archivář plzeňského ONV Ing. Eduard Kohlík, se nedochovaly dvě knihy z let 1888-1908 a 1924-1932.

Podací protokoly se zachovaly pouze od roku 1945 a lze předpokládat, že v určitých registraturních pomůckách se spisy evidovaly již od roku 1873, neboť byly od téhož data opatřovány evidenčními čísly.

Aktový materiál začíná rokem 1842. Po tomto datu je zachováno nepatrné torzo. Až z let 1870-1922 se spisy uchovaly téměř a v letech 1943-1949 zcela v kompletním stavu. Torzovité zachování spisů je rovněž z období let 1954-1964.

Celkově tedy písemnosti fondu Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá zaujímají období 1842-1964. Jak je možné vidět na dochovaných písemnostech, byly řádně ukládány ve spisovně v chronologickém pořadí, knihy vždy po jejich uzavření. Z aktového materiálu, který byl od roku 1873 řádně registrován v podacích protokolech, byl vždy z každého školního roku vytvořen fascikl a ten založen do spisovny. Tato zásada platila až do roku 1922 a pak ještě v letech 1943-1949. Mimo tuto vymezená období nebylo ukládání spisů zřejmě tak důsledné, čímž lze vysvětlit jejich ztrátu. Pro roky 1923-1942 a 1950-1953 se nezachovaly vůbec žádné spisy.

Veškeré písemnosti byly ukládány ve staré školní budově a od roku 1932 v nové škole. V roce 1959 je zde sepsal plzeňský okresní archivář Ing. Eduard Kohlík. V tomto stavu zůstaly bez výrazných zásahů v téže budově i po zrušení školy až do 6. 12. 1996, kdy je předal starosta obce Hromnice Státnímu okresnímu archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích, kde byl fond ihned hrubě uspořádán. Z původního dovezeného celku byly vyřazeny písemnosti místní školní rady a místního spolku divadelních ochotníků, které tvoří samostatné fondy, a písemnosti místního národního výboru a obecního úřadu, které byly zařazeny do příslušných fondů. Při inventarizaci fondu Archiv obce Planá v roce 2005 byla v něm nalezená kniha účtů dětských ochotníků přerazena k fondu školy.

III. Archivní charakteristika fondu

Fond Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá nese název, který se používal v posledních čtyřech letech její existence, a zahrnuje i období, kdy měla názvy farní škola (do roku 1870), obecná škola (1870-1948) a národní škola (1948-1960). Protože jde o kontinuitu, kdy se měnily víceméně názvy bez závažnějších změn obsahu instituce, jsou tyto archiválie pokládány za písemnosti jednoho původce.

Písemnosti, které v minulosti tvořily školní archiv v Plané, se nedochovaly v plném rozsahu. Torzovité je zejména období farní školy, ale i počátky obecné školy do roku 1898. Výkazy docházky a prospěchu z let 1882-1898 jsou dochovány pouze pro druhé třídy. Rovněž tak chybí výkaz ze školního roku 1940-1941. Také se nedochovaly dvě knihy konferenčních protokolů, známé ještě v roce 1959. Školní matriky jsou v kompletu jen z let 1873-1927, kdežto registraturní pomůcky do roku 1945 chybí jako celek. V neúplnosti zůstaly spisy, roky 1943-1949 jsou kompletní, léta 1867-1922 tvoří téměř souvislou řadu, kdežto období 1954-1964 je značně torzovité a spisy z let 1923-1942 a 1950-1953 neexistují vůbec. Vedle těchto jsou ve fondu dochovány spisy, které byly ukládány mimo registrovanou řadu a tvořily zvláštní skupinu. Spisy nebyly podrobeny vnitřní skartaci, ale ponechány ve fondu z toho důvodu, že se v tomto poměrně celistvém rozsahu dochovaly na vesnické škole v plzeňském školním okrese jako zcela ojedinelé.

Při určení časového rozsahu fondu se vychází z nejstarší a nejmladší dochované archiválie. Starší letopočty uváděné u č. inv. 136 a 137 jsou retrospektivní zápisy v těchto kronikách.

Archiválie fondu jsou až na výjimky psány v češtině. Jen několik písemností, které vznikly před rokem 1918 nebo v letech 1939-1945, je v němčině.

Stav archiválií je vcelku uspokojivý, pouze výkazy docházky a prospěchu z let 1872-1900 jsou většinou bez desek. Výkazy č. inv. 25 a 35 - 38 jsou ve stavu torza. Nejstarší pamětní knize (č. inv. 136) chybí strany 11 - 12 a 25 - 26. Přes tyto dílčí nedostatky nevyžadují archiválie restaurátorských zásahů.

Při pořádání fondu bylo přihlédnuto ke schématu, které vypracoval František Hoffmann (Archivní časopis 1956, s. 69 - 73). Fond je v inventáři rozdělen na knihy a spisový materiál. Jednotlivé druhy knih jsou ve fondu řazeny podle Hoffmannova pořadí (konferenční protokoly, školní nařízení, matriky a soupisy školních dětí, výkazy docházky a prospěchu, kroniky a účetní knihy) a v rámci těchto sérií chronologicky.

Spisový materiál je rozdělen na registraturní pomůcky a vlastní spisy. Registraturní pomůcky jsou řazeny chronologicky. Vlastní spisy, evidované od roku 1873 v registraturních pomůckách a ukládané ve spisovně školy v letech 1867-1922 a 1943-1949 víceméně systematicky a v ostatních letech chaoticky podle jednotlivých školních roků, byly uspořádány rovněž chronologicky, takže celý soubor, časově rozdělený do tří souvislých dochovaných celků, tvoří pouze jedno inventární číslo. Samostatně jsou evidovány školní fase z roku 1842-1854, vyvazovací záležitosti 1849-1853, výkazy dítek přiškolených k Plané 1855-1871, služební výkazy učitelů 1934-1948, matriční listy žactva 1923-1938 a zvláštnost plánské školy - meteorologická stanice z let 1941-1950, tyto spisy nebyly ani evidovány v registraturních pomůckách. Tím se respektuje původní uložení těchto spisů ve spisovně mimo chronologickou řadu spisů obecné správy školy. Každé této složce je přiděleno samostatné inventární číslo a jsou z praktických důvodů uloženy ve fondu předřazeny spisům správy školy.

Při inventarizaci byla provedena podle přílohy č. 3 zákona č. 499/2004 Sb. kategorizace archiválií. Pouze archiválie č. inv. 136 - 140 byly zařazeny do I. kategorie, ostatní do II. kategorie.

Z fondu bylo vyřazeno 0,2 bm různých neúředních písemností. Šlo o věstníky, nevyplněné tiskopisy, složenky, výstřižky z novin a časopisů, sací papíry, omluvenky apod.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Přestože archivní fond Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá zasahuje jen do stodvacetileté historie instituce a v řadě případů je dochování fondu torzovité, poskytují archiválie řadu informací o životě školy, ale i obcí jejího obvodu.

Nejvýznamnější z tohoto hlediska jsou školní kroniky, které tvoří ucelenou řadu od roku 1876 do uzavření školy v roce 1964, dále jsou to matriky dětí, které registrují veškerou školní mládež daného obvodu v padesátileté periodě přelomu století. Tyto písemnosti pak doplňují ještě neúplně dochované učitelské konferenční protokoly a nejpočetněji zastoupené výkazy docházky a prospěchu. Významnou výpovědní hodnotu mají i spisy, zejména pokud jde o období 1867-1922 a z let válečných a poválečných. Odráží se v nich celkový vypjatý a spleťtý život zásadních přelomových období. Je možné v nich sledovat praxi řízení škol, problematiku školní docházky, mimoškolní kulturní činnost dětí a učitelstva, existenci zvláštních institucí, jako byl polévkový fond, a celou řadu dalších činností, na něž byla škola napojena.

Inventarizovaný fond může sloužit pro zkoumání dějin nejen školství, ale společně s dalšími fondy místního významu i dějin obcí. Lze jej také využít ke studiu kulturních, sociálních a náboženských poměrů v tomto dnes již málo osídleném regionu, vzdáleném 15 km severně od Plzně.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond zpracovali v únoru až květnu 1997 Petr Hubka a Kateřina Nová, vypracovali k němu návrh inventáře, který byl v roce 2005 doplněn o přírůstek jedné knihy. V následujícím roce jej Petr Hubka aktualizoval a v červnu 2007 vyhotovil definitivní inventář.

V Plasích dne 15. července 2007

Petr Hubka

Seznam použitých pramenů a literatury

HAVLÍK, J. *Školství na Kralovicku a Manětínsku*. Kralovice, 1935.

KOČKA, V. *Dějiny politického okresu kralovického*. Kralovice, 1930.

PODLAHA, A. *Posvátná místa Království českého, II. díl*. Praha, 1909.

Popis školního okresu plzeňského. Plzeň, 1896.

ŠAFRÁNEK, J. *Školy české*. Praha, 1913.

Tereziánský katastr český. Praha, 1964.

ZETEK, F. J. *Popis politického okresu kralovického*. Kralovice, 1932.

Inventární seznam

I. Knihy

1	Konferenční protokoly	1908-1924	K 1
2	Konferenční protokoly	1933-1938	K 2
3	Kniha školních nařízení (Schulverordnungen vom Jahre 1844) německy, 23,5 x 38,5 cm, vazba v papírových deskách	1844-1876	K 3
4	Hlavní matrika	1873-1880	K 4
5	Hlavní matrika	1885-1914	K 5
6	Hlavní matrika	1914-1927	K 6
7	Soupis žáků školou povinných	1910-1912	K 7
8	Výkaz docházky a prospěchu	1872-1873	K 8
9	Výkaz docházky a prospěchu	1873-1874	K 9
10	Výkaz docházky a prospěchu	1874-1875	K 10
11	Výkaz docházky a prospěchu	1875-1876	K 11
12	Výkaz docházky a prospěchu	1876-1877	K 12
13	Výkaz docházky a prospěchu	1877-1878	K 13
14	Výkaz docházky a prospěchu	1878-1879	K 14
15	Výkaz docházky a prospěchu	1879-1880	K 15
16	Výkaz docházky a prospěchu	1880-1881	K 16
17	Výkaz docházky a prospěchu	1881-1882	K 17
18	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1882-1883	K 18
19	Výkaz docházky a prospěchu 1. a 2. třídy	1883-1884	K 19
20	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy (torzo)	1884-1885	K 20
21	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1885-1886	K 21
22	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1886-1887	K 22
23	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1887-1888	K 23
24	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1888-1889	K 24
25	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1889-1890	K 25
26	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1890-1891	K 26
27	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1891-1892	K 27
28	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1892-1893	K 28
29	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1893-1894	K 29
30	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy (neúplný)	1894-1895	K 30

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
31	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy (neúplný)	1895-1896	K 31
32	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy (neúplný)	1896-1897	K 32
33	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1897-1898	K 33
34	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1898-1899	K 34
35	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1898-1899	K 35
36	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1899-1900	K 36
37	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1899-1900	K 37
38	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1900-1901	K 38
39	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1900-1901	K 39
40	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1901-1902	K 40
41	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1901-1902	K 41
42	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1902-1903	K 42
43	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1902-1903	K 43
44	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1903-1904	K 44
45	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1903-1904	K 45
46	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1904-1905	K 46
47	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1904-1905	K 47
48	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1905-1906	K 48
49	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1905-1906	K 49
50	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1906-1907	K 50
51	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1906-1907	K 51
52	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1907-1908	K 52
53	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1907-1908	K 53
54	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1908-1909	K 54
55	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1908-1909	K 55
56	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1909-1910	K 56
57	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1909-1910	K 57
58	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1910-1911	K 58
59	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1910-1911	K 59
60	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1911-1912	K 60
61	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1911-1912	K 61
62	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1912-1913	K 62
63	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1912-1913	K 63
64	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1913-1914	K 64
65	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1913-1914	K 65

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
66	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1914-1915	K 66
67	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1914-1915	K 67
68	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1915-1916	K 68
69	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1915-1916	K 69
70	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1916-1917	K 70
71	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1916-1917	K 71
72	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1917-1918	K 72
73	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1917-1918	K 73
74	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1918-1919	K 74
75	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1918-1919	K 75
76	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1919-1920	K 76
77	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1919-1920	K 77
78	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1920-1921	K 78
79	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1920-1921	K 79
80	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1921-1922	K 80
81	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1921-1922	K 81
82	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1922-1923	K 82
83	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1922-1923	K 83
84	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1923-1924	K 84
85	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1923-1924	K 85
86	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1924-1925	K 86
87	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1924-1925	K 87
88	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1925-1926	K 88
89	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1925-1926	K 89
90	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1926-1927	K 90
91	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1926-1927	K 91
92	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1927-1928	K 92
93	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1927-1928	K 93
94	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1928-1929	K 94
95	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1928-1929	K 95
96	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1929-1930	K 96
97	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1929-1930	K 97
98	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1930-1931	K 98
99	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1930-1931	K 99
100	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1931-1932	K 100

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
101	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1931-1932	K 101
102	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1932-1933	K 102
103	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1932-1933	K 103
104	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1933-1934	K 104
105	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1933-1934	K 105
106	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1934-1935	K 106
107	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1934-1935	K 107
108	Výkaz docházky a prospěchu 1. třídy	1935-1936	K 108
109	Výkaz docházky a prospěchu 2. třídy	1935-1936	K 109
110	Výkaz docházky a prospěchu	1936-1937	K 110
111	Výkaz docházky a prospěchu	1937-1938	K 111
112	Výkaz docházky a prospěchu	1938-1939	K 112
113	Výkaz docházky a prospěchu	1939-1940	K 113
114	Výkaz docházky a prospěchu	1941-1942	K 114
115	Výkaz docházky a prospěchu	1942-1943	K 115
116	Výkaz docházky a prospěchu	1944-1945	K 116
117	Výkaz docházky a prospěchu	1945-1946	K 117
118	Výkaz docházky a prospěchu	1946-1947	K 118
119	Výkaz docházky a prospěchu	1947-1948	K 119
120	Výkaz docházky a prospěchu	1948-1949	K 120
121	Výkaz docházky a prospěchu	1949-1950	K 121
122	Výkaz docházky a prospěchu	1950-1951	K 122
123	Výkaz docházky a prospěchu	1951-1952	K 123
124	Výkaz docházky a prospěchu	1952-1953	K 124
125	Výkaz docházky a prospěchu	1953-1954	K 125
126	Výkaz docházky a prospěchu	1954-1955	K 126
127	Výkaz docházky a prospěchu	1955-1956	K 127
128	Výkaz docházky a prospěchu	1956-1957	K 128
129	Výkaz docházky a prospěchu	1957-1958	K 129
130	Výkaz docházky a prospěchu	1958-1959	K 130
131	Výkaz docházky a prospěchu	1959-1960	K 131
132	Výkaz docházky a prospěchu	1960-1961	K 132
133	Výkaz docházky a prospěchu	1961-1962	K 133
134	Výkaz docházky a prospěchu	1962-1963	K 134
135	Výkaz docházky a prospěchu	1963-1964	K 135

Inv. č.	Obsah a popis	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
136	Školní kronika	(1873)1876-1890	K 136
137	Školní kronika	(1891)1892-1928	K 137
138	Školní kronika	1928-1939	K 138
139	Školní kronika	1940-1961	K 139
140	Školní kronika	1961-1964	K 140
141	Inventář knihovny učitelské a žákovské	1927-1948	K 141
142	Knihá účtů dětských ochotníků	1884-1893	K 142

II. Spisový materiál

a) registraturní pomůcky

143	Podací protokol	1945-1946	R 1
144	Podací protokol	1947-1954	R 2
145	Podací protokol	1954-1964	R 3

b) spisy

146	Školní fase	1842-1854	N 1
147	Záležitosti vyvazovací	1849-1853	N 1
148	Výkazy dětí z přiškolených vesnic	1855-1871	N 1
149	Matriční listy žactva	1923-1938	N 1
150	Služební výkazy učitelů	1934-1948	N 1
151	Meteorologická stanice	1941-1950	N 1
152	Správa školy (obecně)	1867-1890	N 1
		1890-1922	N 2
		1943	N 2
		1944-1946	N 3
		1947-1949	N 4
		1954-1964	N 4

Název archivní pomůcky: Základní devítiletá škola 1. - 5. ročník Planá
Časový rozsah: 1842-1964
Počet evidenčních jednotek: 149 (142 knih, 3 registraturní pomůcky a 4 kartony)
Počet inventárních jednotek: 152
Rozsah v bm: 1,46 bm (úřední knihy – 0,98, registraturní pomůcky – 0,04, kartony – 0,44)
Stav ke dni: 15. červenci 2007
Zpracovatelé archivního fondu: Petr Hubka, Kateřina Nová
Zpracovatelé archivní pomůcky: Petr Hubka, Kateřina Nová
Počet stran: 19
Počet exemplářů: 4
Schválil: Petr Hubka
Dne 10. 12. 2007 – čj. SOAP/006-438/2007